HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

פחות מארבע אמות פטור מאי קמ״ל הא קא משמע לן רשויות מצטרפות (א) ודלא אמרינן קלוטה כמה שהונחה: [א]אמר רב שמואל בר יהודה אמר רב אבא אמר רב הונא אמר רב [א]המעביר ד׳ אמות בר״ה מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר איני והא עגלות דמקורות הוין [ב]ואמר רב משום רבי חייא [ג]עגלות תחתיהן וביניהן וצדיהן רה״ר כי קאמר רב בדראתא מכדי אורכא דעגלה כמה הואי חמש אמין פותיא דקרש כמה הואי אמתא ופלגא כמה מותיב תלתא פשא ליה פלגא דאמתא כי שדי ליה מר ביני וביני כלבוד דמי מי סברת קרשים אפותייהו הוה מנח להו אחודן מנח להו סוף סוף סומכא דקרש כמה הוי אמתא כמה הוה מותיב ארבעה פשא לה אמתא כי שדי לה מר ביני וביני כלבוד דמי הניחא למ״ד קרשים מלמטן עוביין אמה מלמעלן כלין והולכין עד כאצבע שפיר אלא למ״ד כשם שמלמטן עוביין אמה כך מלמעלה עוביין אמה מאי איכא למימר א״ר כהנא [ד]באטבעי אטבעי היכא מנח להו אגבא דעגלה עגלה גופא מקורה הואי

אמר

פחות מארבע פטור. דמשום הולכה לא מיחייב דלא אמרינן קלוטה כמה שהונחה: **רשויות.** השות: **מצטרפות.** רשות הרבים זו עם רשות הרבים זו ודלא כר׳ יוסי דאמר בפרק המוציא יין (לעיל פ.) אף בהעלם אחד לרשות אחד חייב לשתי רשויות פטור ועוד קא משמע לן דלא אמרינן קלוטה כמה שהונחה: **מקורה.** מכוסה: **והא עגלות.** דמשכן: **דמקורות הוו.** בקרשים הסדורין עליהן רחבן לאורך העגלה ואורכן לרחבן על ראש דפנותיה וקא סלקא דעתך על פני כל אורך העגלות היו מסודרות: **וביניהן.** בין עגלה לעגלה שבצדה ואף על פי שראשי הקרשים יוצאים לכאן ולכאן שתי אמות ומחצה לכל רוח וראשי קרשים של עגלה זו מגיעין לראשי קרשים של זו שבצדה שהרי חמש אמות היו בין עגלה לעגלה כדלקמן[ד] ורחב עגלה חמש אמות החלל שתי אמות ומחצה ובין הדפנות והאופנים ועובי האופנים שתי אמות ומחצה וי׳ אמות אורך הקרש וכשאורכה נתון על דופני עגלה לרחבה נמצאו ב׳ אמות ומחצה בולטין מכל צד ונמצא ריוח שבין ב׳ העגלות מקורה בראשי קרשים: **וצדיהן.** ריוח שבין דופן עגלה לאופן ועובי האופן: **כי קאמר רב.** תחתיהן רה״ר: **בדראתא.** בריוח שבין שורות הסדר שהיה סודר קרש על קרש סדר אחד ומניחו ריוח וסודר סדר אחר ומניחו ריוח: **ה׳ אמות.** כדלקמן[ד]: **כמה מותיב.** כמה סדרים יכול להושיב על אורך דופנותיה תלתא ותו לא ומחזיקות ד׳ אמות וחצי פש ליה ריוח פלגא דאמתא: **שדי ליה מר ביני וביני.** כשאתה מחלק לריוח שבין הסדרים אין בכל ריוח אלא רביע אמה דהוא טפח ומחצה דה״ל לבוד והיינו מקורה: **אחודן מנח להו.** דאיכא רווחא טפי: **סומכא.** עובי: **אמתא.** כדמשני לקמן עוביין אמה: **כמה מותיב.** כמה סדרים הוא מסדר: **ארבעה.** דעל כרחיך כל מה שיכול לסדר על פני אורך העגלה הוא מסדר ואינו מגביה להושיב זו על זו שהרי י״ב קרשים היו לעגלה אחת שמ״ח קרשים היו כ׳ קרשים לצפון ועשרים לדרום ושש למערב ושנים למקצועות וכיון דרחבן אמה וחצי ומושב חודן קצר אם אתה מסדר זו על זו הרבה הן נופלות הלכך כמה הוא מותיב ארבע דחמשה לא יתבי דאי אפשר לדוחקן ולצמצם להושיב ה׳ בתוך ה׳ אמות ועוד מפני בליטת הטבעות: **כי שדי מר ביני וביני.** לחלקה לאמה זו ג׳ רווחים שבין ארבע סדרים כלבוד דמי שאין כאן ריוח אלא שני טפחים: **הניחא.** הא דאמרת שהריוח הזה רשות הרבים הוא למ״ד שעובי הקרשים כלה והולך עד כאצבע איכא למימר דאיכא רווחא טפי בין ד׳ סדרים: **אלא למ״ד כו׳.** פלוגתא לקמן בשמעתין[ה]: **אמר רב כהנא באטבעי.** בריוח שבין צדי הקרשים שהטבעות קבועות בהם קאמר רב דהוי רשות הרבים כלומר אי אפשר לסדר בה ארבע סדרים כדקאמרת לפי שטבעות קבועין בקרשים כדכתיב (שמות כו) ואת טבעותיהם תעשה זהב שהיה תוחב הבריחים לתוכן לפי שהן גבוהות וכשיושבות על האדנים שאינם אלא אמה מנענעות לפנים או לאחור אלא שהבריחים מחברים את כולם והבריח התיכון מחבר כל ג׳ הרוחות ומחזיקין זה את זה ואותן טבעות זקופין היו ולא שוכבין והיו רחבין ואי אפשר להן לעמוד זה כנגד זה באותו ריוח לפיכך מושיב שתים זו אצל זו בראש העגלה האחת ופונה צד הטבעות של חיצונה לחוץ ושל פנימית לפנים ואין צריך להניח ריוח ביניהן וכן בראש העגלה השני וכל [ו]אחת הריוח באמצע בין צדי הטבעות כך פירשו רבותי וכך היו גורסין אמר רב כהנא באטבעי אטבעי היכא מנח להו אגבא דעגלה ועגלה גופה מקורה הואי אמר שמואל ביתדות ומפרש אטבעי כמו טבעי ופרכינן הנך רווחא דאטבעי היכא מנח להו אגבא דעגלה כדפריסית והתינח צדיהן וביניהן רשות הרבים אלא תחתיהן היכי הוי רשות הרבים הא עגלה גופה מקורה הואי דקא סלקא דעתך שהיו עשויות כעלייה מלמטה כאותן שלנו שטוענין בהן חול ועפר לבנין:

אמר

הניחא למ״ד קרשים מלמטה עוביין אמה וכלין והולכין עד כאצבע. הקשה הרב פור״ת ולדידיה מי ניחא והלא כיון שהולכין וכלין עד כאצבע יכולין לסדר ששה סדרים או יותר שיתנו חודו של זה כנגד עביו של זה[א] ויחזיקו ששה סדרים שלש אמות ושלש אצבעות וישארו י״א טפחים לאויר וכי שדית להו ביני וביני כלבוד דמי ותירץ דגנאי הוא להשים צד העב העומד סמוך לקרקע אצל הקצר שהיה למעלה מקום שהיריעות פרוסות עליהן ודמי להא דאמרינן מעלין בקדש ואין מורידין ור״ת תירץ דכמו שהיו פורקין אותן מן המשכן כך היו מניחים על העגלה שהיתה אצל דופן המשכן כי כך היו עושין בלא טורח אבל להופכן היה טורח גדול ורבינו יצחק אומר דשמא[ב] מחציין ולמעלה היו כלין והולכין והשתא אי אפשר לסדר יותר וא״ת מנלן דילפינן ממה שאינו מקורה נילף מן המקורה שבו ויהא המעביר ד׳ אמות ברשות הרבים מקורה חייב וי״ל דמן האויר יש לנו ללמוד שדומה יותר רשות הרבים ור״י אומר דמהכא לא ילפינן רשות הרבים אלא ממחנה לויה כדאמר לעיל ומהכא לא ילפינן אלא שיעור רשות הרבים דהוי י״ו אמות ומכל מקום אי לאו דתחתיהן וביניהן וצדיהן רשות הרבים לא הוה ילפינן מינייהו שיעור רה״ר:

אטבעי היכא מנח להו אגבא דעגלה עגלה מקורה היא. פירש רש״י דסלקא דעתך שהעגלה היתה מקורה[ג] ותימה למה היה סבר לומר כן ועוד דבכל הספרים גרסינן אטבעי היכא מנח להו אגבא דעגלה[ד] מה לו להזכיר אטבעי בהך אתקפתא לא הוה ליה למימר אלא הא עגלה מקורה היא ועוד דגרסינן לעיל בדראתא[ה] ובכל ספרים גרסי׳ בדרא תתא ולפי גירסתם נמי אין הלשון משמע בין השורות כמו שפיר׳ ונראה לר״ת כמו שפי׳ ר״ח בדרא תתא פי׳ בשורה ראשונה[ו] שעדיין לא הניח על העגלה אלא קרשים התחתיים בלבד שאינה מקורה כולה שיש ריוח בין השורות כדמפרש ואזיל אבל כשמסדר שורה שניה ושלישית[ז] נסתם האויר שבין השורות שלא היו יכולים להיות מכוונים ולהשימן זה על זה בשוה ממש אלא כל אחד היה בולט לחוץ עד שנסתם כל האויר כמו באריח על גבי לבינה ופריך אורכא דעגלה כמה הוי כו׳ כלומר אפילו בשורה ראשונה לא היה תחתיהן רשות הרבים כדמפרש ואזיל ומשני אמר רב כהנא באטבעי אע״ג דלא קאמר אלא הדר ביה[ח] דודאי כשיש קרשים על העגלה אפילו דרא תתאה לא הוו רשות הרבים תחתיה[ט] אלא כי קאמר[י] דהוי רשות הרבים באטבעי שאין על העגלה אלא אטבעי גרידא פי׳ אטבעי שני עצים[יא] נקובים בשני ראשיהן נקובין כעין טבעות לכך קרי להו אטבעי ותוחבין אותן על הקונדיסין העומדין בשני צדי העגלה לרחבה לפניה ולאחריה כדי שלא יפלו הקרשים ולפי שלא נזכר אמורא לעיל אין דרך הש״ס לומר אלא ופריך אטבעי היכא מנחא להו אגבא דעגלה פירוש אחר שנתנו הקרשים על העגלה נותנין עליהן אטבעי טבעות ומסגרות כדפריסית לפניה ולאחריה כדי שיאחזו הקרשים[יב] ואז כבר עגלה מקורה היא[יג] ולא גרסינן עגלה גופא[יד] אלא עגלה מקורה היא ומשני אמר שמואל ביתידות פירוש אטבעי דקאמר רב כהנא לא אותן עצים נקובים המשימין לרוחב העגלה[טו] כדפי׳ אלא ביתידות פירוש שני עצים ארוכים שכמו כן נוקבין אותן בשני ראשיהן ונותנין על הקונדיסין לאורך העגלה[טז] ועל אותן עצים נותנין הקרשים כדי שיהו גבוהים למעלה מן האופנים ועשויין כמו אטבעי של רוחב העגלה שלאחר הטעינה[יז] ולפי ששמואל אינו כ״א מפרש דברי רב כהנא לא קאמר אלא אבל ר״ח מפרש דהדר ביה משינויא דרב כהנא ואין נראה מדלא קאמר אלא ועוד היאך היה טועה רב כהנא דהא אין רגילות להניח אטבעי עד לאחר טעינה:

דל

מסורת הש״ס

א) לעיל ה., ב) [לקמן לט.], ג) [ז״ל הערוך בע׳ אטבא פי׳ אטבי הם המסגרות שמשימין למעלה בעגלות סביב כשהיא טעונה], ד) [דף לט.], ה) [ע״ב], ו) נ״ל אמת,

הגהות הב״ח

(א) גמרא מצטרפות ולא אמרינן:

גליון הש״ס

גמ׳ עגלות תחתיהן וביניהן. עי׳ עירובין ו ע״א תוד״ה כיצד מערבין:

רבינו חננאל

פחות מד׳ אמות פטור. פי׳ אם יש ממקום שזרק עד שנח בב׳ הצדדין שהן רה״ר ד׳ אמות חייב. כגון שיש רה״ר בצד זה ב׳ אמות ובצד אחר ב׳ אמות אחרות רה״ר, שנמצא מעביר ד׳ אמות ברה״ר. וקמ״ל רשויות מצטרפות אע״ג דרה״י חולק בין ב׳ רשויות הרבים ולא אמרינן קלוטה כמי שהונחה, כלומר קלטתן רה״י טרם תנוח ד׳ אמות, אלא כיון שבזריקה אחת הלך החפץ ד׳ אמות ברה״ר אע״פ שהן אמות מקוטעות ואינן ארבעתן רצופות ביחד חייב. **א״א)** משמיה דרב המעביר ד׳ אמות ברה״ר מקורה פטור דהא כל מלאכת דשבת מן המשכן גמרינן להו, ולמה הוא פטור לפי שאינו דומה לדיגלי מדבר. **ואקשינן** איני והא עגלות שהיו טעונות קרשי המשכן מקורות היו בזמן שהקרשים עליהן, ואמר רב משמיה דרבי חייא עגלות תחתיהן וביניהן וצידיהן רה״ר הן. **ופרקינן** כי אמר רב לפי שאינן דומה לדיגלי מדבר בדרא קמא, פי׳ בזמן שלא הניח על העגלות קרשים אלא התחתונים בלבד שאינה מקורה כולה, אבל כשיניחו עליהן שניים ושלישים ותהא כולה מקורה לא אמר רב. **ואקשינן** מכדי אורך העגלה כמה היא ה׳ אמות, רוחב כל קרש אמה וחצי, כמה קרשים טוען בעגלה שלש שאינה מחזקת יתר כי ארכה ה׳ אמות, ורחב ג׳ קרשים כל קרש אמה וחצי ארבע אמות וחצי, נמצאת חצי אמה עודפת העגלה על הקרשים והן ג׳ טפחים, כי שדית בין קרש לקרש זה העודף כלבוד דמי ואפילו בדרא תתא העגלה כולה מקורה היא. **ודחי** רב מי סברת קרשים ברחבם היה מטעינם על העגלה, אחודן הוה מנח להן. **ואקשינן** תוב סוף סוף עובי כל קרש אמה היא כשמסדרן על העגלה נותן ד׳ קרשים על העגלה, נמצאת עודף בעגלה אמה שהיא ו׳ טפחים, כשתחלקם בין הקרשים יבא ביניהם פחות מג׳ טפחים שהרי בין ד׳ קרשים רוצה לחלקם, וקיי״ל כל פחות מג׳ טפחים כלבוד דמי, ומכל פנים העגלה אפילו בדרא תתא מקורה היא. **הניחא** למ״ד כדבעינן למימר לקמן קרשים מלמטה עוביין אמה מלמעלה כלין והולכין עד כאצבע, פי׳ הוה הנגר משופע ואוכל בקרש ועולה עד שנמצאת ראש הקרש עוביה אצבע, ותחתיה הקרש עוביה אמה, משכחת לה דמשלבי קרשים מלמטה זו עם זו ומתרפקין ועולין עד שנמצא למעלה ביניהם קרוב לאמה, וכיון שיש בין ב׳ הקרשים אמה ודאי אינן מקורות. אלא למ״ד כשם שמלמטה עוביין אמה כך מלמעלה עוביין אמה, היכי משכחת לה עגלה שאינה מקורה. **ופריק** רב כהנא תמצא עגלה שאינה מקורה בזמן שאין על העגלה קרשים אלא אטבי בלבד. פירוש עגלה זו עשויה ב׳ קורות ארוכות וב׳ קצרות בראשיהן

עין משפט נר מצוה

יב א מיי׳ פי״ד מהל׳ שבת הלכה א סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ שמה סעיף ז ויד:

מוסף רש״י

לפי שאינו דומה לדגלי מדבר. וכל מלאכות דשבת ממשכן גמרי, מדנסמכה פרשת שבת לפרשת משכן בויקהל (לעיל ה.).

מוסף תוספות

א. והכי ניחא טפי מלהגביה הקרשים זה על גב זה. תוס׳ הרא״ש. ב. מה שהיו הולכין וכלין עד כאצבע לא היו מתחילין מלמטה לקצר אלא. תוס׳ הרא״ש. [ועי׳ מהר״ם]. ג. מתחתיה. תוס׳ הרא״ש. ד. ולפירושו. תוס׳ הרא״ש. ה. [ו]לא משמע כפירושו שפי׳ אויר שבין השורות. תוס׳ הרא״ש. ו. כל זמן. תוס׳ הרא״ש. ז. זה על גב זה. תוס׳ הרא״ש. ח. ממה דאוקי לה בזמן שיש קרשים על העגלה. תוס׳ הרא״ש. ט. [ד]לעולם אפותיין מנח להו וליכא רווחא כלל. שיטה להר״ן. י. רב. תוס׳ הרא״ש. יא. ארוכים שמשימין על העגלה. תוס׳ הרא״ש. יב. שלא ינדנד אנה ואנה. תוס׳ הרא״ש. יג. בקרשים שעליה. תוס׳ הרא״ש. יד. מקורה היא. תוס׳ הרא״ש. טו. לאחר שהיא טעונה. תוס׳ הרא״ש. טז. שנועצים שני קונדסים בתוכה שנים מזה ושנים מזה ותוחבין אותן העצים ונועצים אותן הקונדסים, ואח״כ מביאים שתי עצים ארוכים ותוחבים בקונדסים לרוחב העגלה, והיינו קודם שהיא טעונה. תוס׳ הרא״ש. יז. ואין העגלה מכוסה בנסרים, ובשעת עמידת האטבי שהעגלה מכוסה קצת אמר רב תחתיהם רשות הרבים, וזה פי׳ הנכון דשמואל לא בא לסתור דברי רב (הונא) [כהנא]. ריטב״א.

רבינו חננאל (המשך)

כגון מלבנות המטה, והאמצע מגולה. ומניחין באמצעה לרחבה קורה יוצאה חוץ לעגלה ב׳ אמות ומחצה מזה הצד, וב׳ אמות ומחצה מן הצד האחר, ומכניסין האופנים בראשי הקורה היוצאות חוץ לעגלה, ומטעינין ע״ג העגלה הקרשים תחתיים שניים ושלישים, ועוד בארבעת מקצועי העגלה ד׳ עצים ארוכים קבועים ועומדים כמין קינופי המטה וראשיהן משופעין. ואחרי שמטעינין העגלה מביאין ד׳ קרשים רחבין כשיעור טפחים ונקראין אטבי, שנים מהן ארוכים כאורך העגלה וב׳ מהן ארוכין כשיעור רוחב העגלה, נקובים כל אחד נקב בראשו, ב׳ נקבים בכל אחד ואחד. ומכניס אלו הקרשים נקביהם בראשי העצים העומדים כמין קינופי הארוכין לאורך העגלה והקצרים לרוחב העגלה. ונמצאו אלו העצים הנקראים אטבי כמין מסגרות, ונמצאו העצים העומדין בארבעת מקצועי העגלה כמין קירות מחזיקין הקרשים שלא ישמטו לא לארכן ולא לרחבן, והן כמין מסגרות שסוגרין בעד הקרשים מכל צד, ואילמלא האטבי היו הקרשים דוחין העצים ונופלין. ויש מי שעושין אטבי הללו מן הברזל כענין שפרשנו. **וכיון** שפירק רב כהנא באטבי, הקשו עליו וכי תמצא עגלה מגולה ואטבי עליה, והלא אטבי לא נעשו אלא להנתן על גבי עגלה טעונה ובעת שהיא טעונה מקורה היא. ונדחה רב כהנא.

א) [רב שמואל בר יהודה אמר ר׳ אבא אמר רב הונא].